

JUSTYNA KRZYWKOWSKA
University of Warmia and Mazury in Olsztyn,
Poland
Faculty of Law and Administration
<https://orcid.org/0000-0002-0667-6453>

<https://doi.org/10.13166/mng/100041>

OKSANA VIVCHAR
Ternopil National Economic University,
Faculty of Law
<https://orcid.org/0000-0001-9246-2226>

RULES OF FUNCTIONING OF ROMAN CATHOLIC PARISHES IN POLAND DURING THE EPIDEMIC

ZASADY FUNKCJONOWANIA PARAFII RZYMSKOKATOLICKICH W POLSCE W CZASIE EPIDEMII

Abstract: According to church statistics, there are 10,356 Roman Catholic parishes in Poland (9,695 diocesan parishes and 661 religious order parishes). The most important sources of parish financing are voluntary donations collected during masses, pastoral visit donations following Christmas, collections for specific purposes, and donations from natural or private persons for religious worship or charity activities. A large financial contribution of the faithful are baptisms offerings, banns of marriage offerings, weddings and funerals. The existing epidemic has significantly contributed to the reduction of parish financing. The SARS-CoV-2 coronavirus pandemic has introduced a number of restrictions. Due to the need to ensure health protection, the freedom to manifest religion has been gradually limited. The aim of this article is to present the principles of the functioning of the Roman Catholic

parishes in Poland from March 2020. A limit of faithful allowed inside objects of religious worship was introduced. The possibility of participating in religious worship during Easter was significantly limited. Individual diocesan bishops have issued guidelines for the functioning of parishes.

Keywords: COVID-19, religious practices, Roman Catholic Church, religious freedom, Constitution, Concordat, Polish Bishops' Conference, parish priest

1. WSTĘP

Parafia rzymskokatolicka stanowi jednostkę diecezjalnej organizacji terytorialnej. Jak podaje Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego¹, działalność duszpasterską w Polsce prowadzi 10 356 parafii, w tym 661 to parafie zakonne, zaś pozostałe – diecezjalne. Kierownikiem parafii jako jednostki administracyjnej jest proboszcz, który zobowiązany jest realizować zadania zgodnie z przepisami prawa kanonicznego i polskiego. Według 515 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego (kan.) z 1983 r.² parafia jest określoną wspólnotą wiernych, utworzoną w sposób stały w Kościele partykularnym, na którą duszpasterską pieczę, pod władzą biskupa diecezjalnego, powierza się proboszczowi. Parafia może być terytorialna (obejmuje wówczas wszystkich wiernych określonego terytorium) bądź personalna (tworzona z racji obrządku czy narodowości wiernych). Państwo polskie uznaje osobowość prawną Kościoła katolickiego, czyli traktuje go jako podmiot wzajemnych praw i obowiązków. Oznacza to, że parafie oprócz osobowości

---

¹ Instytut Statystyki Kościoła, *Annuario Statisticum Ecclesiae in Polonia AD 2020*. Warszawa, 2020, s. 6.

² *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 25 stycznia 1983 r., AAS 75 II (1983) 1–317. Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu. Poznań, 1984.

kanonicznej posiadają także osobowość cywilną, czyli mogą np. występować w swoich sprawach wobec organów sądowych i administracyjnych. Podstawą prawną działania parafii obrządku łacińskiego w przestrzeni publicznej jest Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej³ oraz Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r.⁴ Zgodnie z art. 25 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.: „Stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie [...]”⁵. Na tę autonomię Kościoła katolickiego składa się swobodne wykonywanie jurysdykcji kościelnej względem swoich członków, posługiwanie się przepisami prawa kanonicznego, posiadanie majątku kościelnego (zarówno ruchomości, jak i nieruchomości), prowadzenie działalności nauczycielskiej, duszpasterskiej i charytatywnej.

Podczas konferencji prasowej, która odbyła się 4 marca 2020 r., ówczesny minister zdrowia prof. Łukasz Szumowski poinformował o pierwszym przypadku koronawirusa w Polsce. Pięć miesięcy później na COVID-19 zachorowało już ponad 66 tys. Polaków. Pandemia wywołana koronawirusem SARS-CoV-2 wpłynęła na sposób funkcjonowania parafii rzymskokatolickich w Polsce. Wraz z wprowadzonymi restrykcjami biskupi polscy ogłosili wytyczne organizacyjne dotyczące praktykowania

---

³ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1347).

⁴ Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. (Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318 ze zm.).

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

kultu religijnego. Do dnia dzisiejszego konieczność zachowania dystansu społecznego nadal ogranicza posługę duszpasterską, zwłaszcza w zakładach karnych, szpitalach, całodobowych domach opieki społecznej.

2. PROBOSZCZ JAKO ZARZĄDCA PARAFII

Słusznie stwierdza się, że proboszcz stanowi widzialny znak jedności parafii z diecezją⁶. Proboszczem jest kapłan, któremu pod władzą biskupa diecezjalnego została powierzona troska duszpasterska w parafii jako jej właściwemu pasterzowi (art. 519 kan.). Zatem to do biskupa diecezjalnego należy nominacja na proboszcza.

Zadania duszpasterskie proboszcza obejmują przede wszystkim trzy zasadnicze obowiązki: nauczanie (głoszenie słowa Bożego, nauczanie katechetyczne), uświęcanie (udzielanie sakramentów i sakramentaliów) i duszpasterzowanie (troska m.in. o chorych, biednych, małżonków, rodziny, osoby błądzące). Proboszcz powinien cechować się przymiotami moralnymi i intelektualnymi (art. 521 kan.). Kandydat na proboszcza – oprócz święceń kapłańskich – powinien odznaczać się przede wszystkim obyczajnością, gorliwością pasterską, pobożnością. Jak każdy administrator kościelnego majątku, proboszcz zobowiązany jest do wypełniania swego zadania ze starannością dobrego gospodarza (art. 1284 § 1 kan.). W czasach kryzysu epidemicznego realizacja ww. zadań wiąże się z wieloma uciążliwościami. Proboszczowie powinni konsekwentnie przestrzegać sanitarnych zasad bezpieczeństwa i zdawać sobie sprawę z zagrożenia.

---

⁶ PRZEKOP, E.: Przewodnik duszpasterski według Kodeksu Jana Pawła II. Olsztyn: Wydział Duszpasterski, 1990, s. 7.

3. RESTRYKCJE WPROWADZONE W OBIEKTACH KULTU RELIGIJNEGO

Na podstawie przepisów Ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz o zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi⁷ minister zdrowia 13 marca 2020 r. wydał rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego⁸. W kościołach i kaplicach został wprowadzony limit wiernych wynoszący 50 osób, wliczając w to osoby sprawujące kult religijny. Na drzwiach obiektów sakralnych zawisły stosowne informacje, a wierni wchodzili przez jedno wejście, co miało ułatwić ich liczenie. Rada Stała Konferencji Episkopatu Polski 12 marca 2020 r. wydała komunikat w sprawie wprowadzenia prewencyjnych środków ostrożności. We wszystkich parafiach w Polsce zostały odwołane rekolekcje wielkopostne. Pierwszeństwo uczestnictwa we mszy świętej zalecano dać rodzinom zamawiającym intencję mszalną danego dnia. Duszpasterze zostali zobowiązani do zachowania dyspozycyjności wobec wiernych. Do niedzielnego porządku nabożeństw wprowadzono dodatkowe msze święte, aby wiernym umożliwić uczestnictwo w liturgii. Biskupi zachęcali proboszczów do otwarcia kościołów z możliwością indywidualnej adoracji Najświętszego Sakramentu i przystępowania do sakramentu pokuty. Zarekomendowano biskupom diecezjalnym udzielenie dyspensy od obowiązku niedzielnego uczestnictwa we mszy świętej wiernym w podeszłym wieku, z objawami infekcji (np. kaszel, katar, podwyższona temperatura itp.), dzieciom i młodzieży szkolnej oraz

---

⁷ Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz o zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz.U. z 2019 r. poz. 1239).

⁸ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 433).

dorosłym, którzy sprawują nad nimi bezpośrednią opiekę, i osobom, które czują obawę przed zarażeniem. Na stronach internetowych poszczególnych diecezji pojawiła się treść dyspensy od obowiązku niedzielnego uczestnictwa we mszy świętej (skorzystanie z dyspensy oznacza, że nieobecność na mszy niedzielnej nie jest grzechem).

Od 16 marca 2020 r. lekcje religii katolickiej (podobnie jak innych przedmiotów) odbywały się w trybie online. W wyniku nowelizacji rozporządzenia ministra zdrowia dokonanej 24 marca 2020 r.⁹ wprowadzono drastyczne ograniczenie liczby osób mogących uczestniczyć w kulcie religijnym – do maksymalnie pięciu, nie licząc osób sprawujących kult religijny lub zatrudnionych przez zakład pogrzebowy w przypadku pogrzebu. Wywołało to oburzenie wśród ludzi wierzących, ponieważ w tamtym okresie większa liczba osób mogła korzystać z komunikacji miejskiej niż modlić się w kościele. Organizując uroczystość pogrzebową, należało zastosować wyłącznie trzecią formę pogrzebu, zawierającą jedną stację na cmentarzu. 9 kwietnia 2020 r. rząd poinformował o przedłużeniu restrykcji do 19 kwietnia br., co uniemożliwiło wiernym uczestnictwo w liturgii Wielkiego Tygodnia. Przygotowania duchowe do Świąt Wielkanocnych były zupełnie inne niż co roku. Palmy można było poświęcić, uczestnicząc w transmisji telewizyjnej czy internetowej mszy świętej z obrzędem ich poświęcenia. Zgodnie z wytycznymi Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w Wielki Czwartek i Wielki Piątek komunię świętą można było zanosić jedynie chorym i umierającym, natomiast w Wielką Sobotę wyłącznie umierającym. W parafiach nie organizowano poświęcenia pokarmów na stół wielkanocny. Świąconka miała charakter liturgii domo-

---

⁹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. z 2020 r. poz. 522).

wej. Podczas Świąt Wielkanocy we mszy świętej mogło uczestniczyć pięć osób (poza księdzem i asystą kościelną). Biskupi zalecali proboszczom organizowanie transmisji mszy świętych w mediach społecznościowych, by parafianie mogli łączyć się duchowo ze swoimi kapłanami. Wiernych zachęcano do przyjmowania tzw. komunii świętej duchowej, która polega na tym, „że kiedy nie mamy możliwości przyjęcia Ciała Pańskiego przez fizyczne spożycie, możemy wzbudzić w sobie pragnienie, w dowolnej formie prosząc o sakramentalne zjednoczenie z Chrystusem”¹⁰. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, na mocy uprawnień udzielonych przez Ojca Świętego Franciszka, zezwoliła na odprawianie mszy świętej na czas pandemii we wszystkie dni, z wyjątkiem uroczystości oraz niedziel Adwentu, Wielkiego Postu i okresu wielkanocnego, dni Oktawy Wielkanocnej, wspomnienia wszystkich wiernych zmarłych, Środy Popielcowej i Wielkiego Tygodnia.

Proboszczowie zaczęli szukać różnych form kontaktu z wiernymi. Zakaz odwiedzania osób będących na kwarantannie domowej znacznie uniemożliwił usługę duszpasterską wobec chorych. Sprawy kancelaryjne załatwiane były drogą e-mailową lub telefoniczną. Osobista wizyta w kancelarii parafialnej ograniczała się praktycznie do spraw związanych z pogrzebem. Zostały zawieszona wizytacje kanoniczne, kursy przedślubne, spotkania z bierzmowanymi oraz zebrania z rodzicami dzieci pierwszokomunijnych. W kościołach i kaplicach ustawiono płyny do dezynfekcji rąk. Biskupi nakazali kapłanom i nadzwyczajnym szafarzom komunii świętej, by na oczach ludzi dezynfekowali dłonie przed udzieleniem komunii. Dopóki trwa pandemia, dopóty wierni powinni przyjmować komunię świętą na dłoń, a nie – jak to zwyczajowo

---

¹⁰ BIAŁKOWSKA, M. (red.): Przewodnik po świętowaniu w czasie pandemii. Wielkanoc w domu. Poznań: Przewodnik Katolicki, 2020, s. 9.

jest w Polsce – do ust. Konieczne było, by proboszczowie poinstruowali wiernych o sposobie przyjmowania komunii na dłoń, gdyż wiele osób nie wiedziało, jak należy się zachować. Kropielnice kościelne do dziś nie są napełniane wodą święconą, a przekazanie znaku pokoju odbywa się bez podawania rąk, tylko przez skinienie głowy. Początkowo na kratki konfesjonałów zalecono nałożyć folie ochronne, jednak dalsze zalecenia sanitarne spowodowały, że spowiedź święta odbywa się w salach katechetycznych z zachowaniem odpowiedniego dystansu z użyciem maseczek ochronnych przez spowiednika i penitenta. Na późniejsze terminy zostały przeniesione sakramenty bierzmowania, jak również spowiedzi i pierwszej komunii świętej. W niektórych parafiach organizowano mszę komunijną dla jednego dziecka, aby do minimum ograniczyć rozprzestrzenianie się koronawirusa. Ponadto zawieszono pielgrzymki, szkolne rekolekcje, spotkania parafialne wiernych. Wszystkie restrykcyjne wytyczne, jakie stosowano w kościołach, w większości przypadków przyjmowano ze zrozumieniem, jednak w niektórych mediach nagłośniono sprawy łamania rygorów związanych z uczestnictwem w praktykach kultu religijnego.

16 kwietnia 2020 r. wprowadzono w Polsce powszechny obowiązek noszenia maseczek ochronnych w przestrzeni publicznej¹¹. Zatem także w obiektach sakralnych – z wyjątkiem sytuacji przyjmowania komunii świętej – obowiązuje do dziś nakaz zakrywania ust i nosa. Proboszczowie podczas każdej mszy świętej powinni przypominać wiernym o tym obowiązku. Zamiast maseczki można usta i nos zakrywać przyłbicą. Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski abp Stanisław Gądecki zaapelował do rządu, by do kościołów mogło wchodzić tyle wiernych, aby jedna osoba przypa-

---

¹¹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 kwietnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej (Dz.U. z 2020 r. poz. 696).

dała na 9 m². Od 20 kwietnia 2020 r. na podstawie nowych regulacji podczas mszy świętych i innych nabożeństw religijnych w świątyni mogło przebywać już więcej osób – zgodnie z wymogiem aby maksymalnie jedna osoba przypadała na 15 m² powierzchni kościoła.

W związku z rozluźnieniem obostrzeń epidemicznych¹² z dniem 30 maja br. przestał obowiązywać limit uczestników zgromadzeń liturgicznych. Zniesienie ograniczeń w zakresie liczby uczestników dotyczy również uroczystości pogrzebowych. W dalszym ciągu w kościołach i innych obiektach kultu religijnego istnieje obowiązek zakrywania ust i nosa (z wyjątkiem celebransa). Biskupi diecezjalni na swoim terytorium zaczęli odwoływać ogólną dyspensę od obowiązku niedzielnego uczestnictwa w mszy świętej. Z dyspensy mogą korzystać już tylko osoby w podeszłym wieku z objawami infekcji (takimi jak kaszel, katar, podwyższona temperatura) oraz czujące obawę przed zagrożeniem¹³. Stopniowo zaczęto ograniczać transmisje telewizyjne i internetowe mszy świętej. W wielu parafiach odbyły się procesje Bożego Ciała. Proboszczowie powinni dołożyć wszelkich starań, by obiekty kultu religijnego były miejscami bezpiecznymi dla wiernych.

4. OGRANICZENIE PRZYCHODÓW PARAFII W CZASIE PANDEMII

Najważniejszym źródłem finansowania parafii rzymskokatolickich w Polsce są dobrowolne datki zbierane w parafiach podczas mszy świętych (tzw. taca), zbiórki podczas tzw. kołedy oraz darowizny od osób fizycznych lub prywatnych na kult religijny czy

---

¹² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz.U. z 2020 r. poz. 964).

¹³ Kodeks Prawa Kanonicznego, art. 87 § 1, 1245 i 1248 § 2.

działalność charytatywną. Duży wkład finansowy wiernych stanowią ofiary składane z racji chrztów, zapowiedzi przedślubnych, ślubów i pogrzebów (tzw. *iura stolae*)¹⁴. Czas pandemii znaczenie ograniczył środki finansowe pochodzące z tych źródeł. Należy pamiętać, że trwająca pandemia koronawirusa objęła obchody Triduum Paschalnego i uroczystości Zmartwychwstania Pańskiego. W okresie najostrzejszych restrykcji, gdy obowiązywał limit pięciu wiernych na mszy świętej, zaprzestano zbierania na tacę, nie pracowali wówczas organiści i kościelni. Wierni, którzy chcieli wesprzeć materialnie swoją parafię, mogli wrzucić datek do puszeki, wychodząc z kościoła. Przełożone terminy intencji mszalnych, chrztów i ślubów spowodowały drastyczne obniżenie przychodów parafii oraz duchownych. Funkcjonowanie parafii zaczęło wspierać poprzez wpłaty na konto, jednak z takiej możliwości rzadko korzystały osoby starsze, które głównie przychodząc do kościoła na mszę świętą, ofiarowywały datek. Ze względu na choroby współistniejące, jakie są ich udziałem, osoby te nadal ograniczają uczestnictwo w liturgii kościelnej. Proboszczowie musieli zabezpieczyć jej finansowe funkcjonowanie. Tam gdzie relacje proboszcza z parafianami były dobre, wierni sami zaczęli myśleć o materialnych potrzebach parafii.

W ramach tzw. tarczy antykryzysowej zwolniono duchownych ubezpieczonych w ZUS-ie z opłacenia składek za okres od 1 marca do 31 maja 2020 r. W powiatowych urzędach pracy parafie mogą otrzymać jednorazową pożyczkę na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności statutowej w kwocie 5 tys. zł, przyznawaną na podstawie art. 15 Ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem,

---

¹⁴ STANISŁAWSKI, T.: Finansowanie instytucji wyznaniowych ze środków publicznych w Polsce. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2011, s. 124–125.

przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych¹⁵.

5. PODSUMOWANIE

Obowiązek konsekwentnego stosowania higienicznych zasad bezpieczeństwa w obiektach kultu religijnego spoczywa na proboszczu parafii. Sanepid oraz policja na zlecenie Ministerstwa Zdrowia nadal kontrolują obiekty użyteczności publicznej, czyli również kościoły. Kontrole te są efektem wciąż rosnącej liczby zakażeń koronawirusem w Polsce. Nadal w miejscach kultu religijnego obowiązuje zakrywanie ust i nosa, a odpowiednia informacja na ten temat powinna znajdować się przed wejściem do świątyni. Należy pamiętać o dezynfekcji krtek konfesjonału, jak również przyjmowaniu komunii świętej na rękę. Wprowadzone przez parafie zmiany w dostępie do praktyk religijnych mają przede wszystkim ograniczyć skalę epidemii.

BIBLIOGRAFIA:

- BIAŁKOWSKA, M. (red.): Przewodnik po świętowaniu w czasie pandemii. Wielkanoc w domu. Poznań: Przewodnik Katolicki, 2020, s. 67.
- Instytut Statystyki Kościoła: Annuarium Statisticum Ecclesiae in Polonia AD 2020. Warszawa, 2020, s. 51. ISBN 978-83-85945-35-2.
- PRZEKOP, E.: Przewodnik duszpasterski według Kodeksu Jana Pawła II. Olsztyn: Wydział Duszpasterski, 1990, s. 248.
- STANISŁAWSKI, T.: Finansowanie instytucji wyznaniowych ze środków publicznych w Polsce. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2011, s. 182. ISBN 978-83-7702-359-4.

---

¹⁵ Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 374 ze zm.).

Akty prawne

Codex iuris canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 25 stycznia 1983 r., AAS 75 II (1983) 1–317. Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 1984.

Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. (Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318 ze zm.).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 433).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. z 2020 r. poz. 522).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 kwietnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej (Dz.U. z 2020 r. poz. 696).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz.U. z 2020 r. poz. 964).

Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1347).

Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz o zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz.U. z 2019 r. poz. 1239).

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 374 ze zm.).